

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG

NGUYỄN ĐỖ VĂN ANH

**ĐẶC ĐIỂM NGHỆ THUẬT
TRUYỆN NGẮN BÙI HIỂN**

Chuyên ngành : Văn học Việt Nam

Mã số : 60.22.01.21

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN**

Đà Nẵng, Năm 2013

Công trình được hoàn thành tại

ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS Nguyễn Phong Nam**

Phản biện 1: **TS. Nguyễn Thành**

Phản biện 2: **TS. Ngô Minh Hiền**

Luận văn sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm Luận văn tốt nghiệp thạc sĩ Khoa học Xã hội và Nhân văn họp tại Đại học Đà Nẵng vào ngày 14 tháng 12 năm 2013.

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

- Trung tâm Thông tin-Học liệu, Đại học Đà Nẵng
- Thư viện trường Đại học sư phạm, Đại học Đà Nẵng.

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Bùi Hiền thuộc thế hệ nhà văn hiện thực xuất hiện vào những năm bốn mươi của thế kỷ hai mươi. Nổi bật trong sáng tác nghệ thuật của ông chính là truyện ngắn. Hơn sáu mươi năm hoạt động nghệ thuật, nhà văn đã tạo cho mình một vị trí vững chắc trên văn đàn Việt Nam. Cho đến bây giờ, Bùi Hiền vẫn là một trong những nhà văn viết truyện ngắn tiêu biểu của nền văn xuôi Việt Nam hiện đại. Truyện ngắn của Bùi Hiền được viết cách đây khá lâu nhưng đến nay vẫn là những truyện ngắn hay và *không hề xưa cũ*.

Với thể loại truyện ngắn, Bùi Hiền đã thể hiện được sự quan sát nhạy bén cùng cảm nhận sâu sắc của người cầm bút. Nhà văn diễn tả một cách chân thực hiện thực đời sống qua cái nhìn tinh tế, hóm hỉnh, tươi vui mà lại rất giản dị. Đó được xem như là một đặc trưng trong phong cách sáng tác truyện ngắn Bùi Hiền. Thế nên, khi nhắc đến Bùi Hiền người ta lại nhớ đến những truyện ngắn mang đậm hơi thở cuộc sống, nhớ đến một nhà văn luôn cố gắng, không ngừng học hỏi, lao động hết sức mình.

Sự góp mặt của truyện ngắn Bùi Hiền đã làm phong phú thêm diện mạo của nền văn học Việt Nam hiện đại. Tác phẩm của Bùi Hiền đã khơi dậy trong lòng người đọc những tình cảm nồng ấm về con người, về quê hương. Truyện ngắn nhà văn tuy chưa có sự phổ biến rộng rãi trong đông đảo quần chúng, nhưng lại có sự đóng góp riêng về nội dung và nghệ thuật đối với nền văn học nước nhà.

Bước vào thế giới nghệ thuật truyện ngắn Bùi Hiền chúng tôi càng hiểu rõ hơn cái tâm của người theo sự nghiệp văn chương. Đồng thời đây cũng là một cơ hội để khám phá sâu hơn nữa những đặc điểm rất riêng trên cả hai phương diện nội dung và nghệ thuật

trong truyện ngắn của nhà văn. Chính vì thế, chúng tôi đi vào nghiên cứu đề tài: *Đặc điểm nghệ thuật truyện ngắn Bùi Hiển.*

2. Lịch sử vấn đề nghiên cứu

Có nhiều công trình nghiên cứu, ý kiến khác nhau về Bùi Hiển nhưng tất cả đều có những điểm chung như sau:

- Bùi Hiển là một trong những nhà văn tạo được phong cách cũng như dấu ấn riêng trên văn đàn Việt Nam. Trong *Truyện ngắn Việt Nam, Lịch sử- Thi pháp- Chân dung*, Phan Cự Đệ đã khẳng định: Cùng với Thạch Lam, Nam Cao và những nhà văn khác, Bùi Hiển từng mong muốn mỗi tác phẩm của mình là một món quà khiêm tốn khơi dậy những gì tốt đẹp vẫn tàng ẩn trong bất cứ con người nào... Bùi Hiển không đơn thuần chỉ đưa lại sự việc của bản thân nó, mà nó bắt người đọc tự đánh giá, tự suy nghĩ, thậm chí đấu tranh để hoàn thiện mình. Vương Trí Nhàn trong *Sổ tay truyện ngắn* cho rằng: Bùi Hiển là nhà văn luôn tận tụy và có tâm với nghề, ông có cái nhìn nhạy bén, một trái tim nhân hậu, luôn san sẻ, yêu thương con người. Biết bao cảnh, bao người đã hiện lên rất thật, gần gũi, đáng yêu một cách lạ thường. Phan Cự Đệ trong *Tuyển tập Bùi Hiển*, khẳng định sự đóng góp to lớn của Bùi Hiển trong sự nghiệp văn học: Khối lượng truyện ngắn thật là phong phú, đa dạng, đã góp phần phản ánh trung thực những chặng đường của Cách mạng Việt Nam, khắc họa được những khuôn mặt đẹp, những điển hình của con người Việt Nam mới trong cuộc đời và sản xuất cũng như trong sinh hoạt thường ngày. Trong sách *Bùi Hiển tác phẩm và dư luận*, Hà Minh Đức đã đánh giá và nhận định rằng Bùi Hiển vẫn được xem là một tác giả viết truyện ngắn đều tay.

- Thành tựu nổi bật trong sự nghiệp sáng tác của nhà văn là thể loại truyện ngắn. Cuốn *Truyện ngắn Việt Nam, Lịch sử- Thi*

pháp- Chân dung của Phan Cự Đệ đã nhận định: Truyện ngắn của Bùi Hiền luôn ẩn chứa bên trong một tâm hồn trong sáng, một tấm lòng đôn hậu, một nụ cười hiền lành hóm hỉnh, một sự mực thước giản dị. Phạm Đình Ân trong *Lời nói đầu của Bùi Hiền tuyển tập* cho rằng: Truyện ngắn của Bùi Hiền ngắn gọn, linh hoạt. Ông viết kỹ lưỡng và thận trọng.

- Nghiên cứu về mặt nghệ thuật truyện ngắn Bùi Hiền có các công trình, bài viết chủ yếu về giọng văn, phong cách sáng tác, cách xây dựng nhân vật... của Bùi Hiền.

Khi nghiên cứu về giọng văn của Bùi Hiền, *Cuốn Truyện ngắn Việt Nam- Lịch sử- Thi pháp- Chân dung* của Phan Cự Đệ và cuốn *Bùi Hiền tác phẩm và dư luận* của nhiều tác giả đều cho rằng Bùi Hiền có một giọng văn giản dị khỏe khoắn, một giọng mực xen lẫn nụ cười như nhàn, hóm hỉnh rất có duyên...

Phan Cự Đệ trong *Truyện ngắn Việt Nam- Lịch sử- Thi pháp- Chân dung* phát hiện sự thay đổi trong phong cách sáng tác của nhà văn giai đoạn đầu sáng tác và giai đoạn sau: chuyển dần từ “hướng ngoại” đến “hướng nội”. Còn khi nhận xét về cách xây dựng nhân vật Phan Cự Đệ cũng cho rằng: nhân vật của Bùi Hiền ít khi tự dày vò mình hoặc rơi vào tâm trạng bi quan, tuyệt vọng.

Trong *Tuyển tập Bùi Hiền tập 2*, Hoàng Minh Châu nhấn mạnh tính sáng tạo trong việc xây dựng kết cấu của truyện, khẳng định phong cách riêng của Bùi Hiền và xếp nhà văn vào một trong ba nhà văn có phong cách rõ nét của truyện ngắn Việt Nam là Thạch Lam, Nguyễn Công Hoan và Bùi Hiền

Vấn đề con người và sự nghiệp văn chương Bùi Hiền có khá nhiều người nghiên cứu. Những bài viết chủ yếu xoay quanh những vấn đề về thời đại, nội dung tư tưởng, phong cách nghệ thuật của nhà

văn. Nổi lên đó là những bài viết công phu của một số nhà nghiên cứu như Phan Cự Đệ, Nguyễn Đăng Mạnh, Hà Minh Đức và một số bài viết khác của các tác giả như Vũ Tú Nam, Anh Thu, Bích Thu, Bùi Quang Tú, Võ Văn Trực, Hà Vinh, Nguyễn Huy Thắng... Tất cả đã góp phần đáng kể trong việc khẳng định tên tuổi và sự nghiệp truyện ngắn của Bùi Hiền.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Luận văn tập trung nghiên cứu các bình diện nổi trội về nội dung và hình thức của truyện ngắn Bùi Hiền. Đặc biệt tập trung vào thể giới hình tượng và nghệ thuật trần thuật truyện ngắn Bùi Hiền. Ở phương diện nghệ thuật trần thuật, chúng tôi nghiên cứu: điểm nhìn trần thuật, cốt truyện, kết cấu cũng như giọng điệu trần thuật, ngôn ngữ trần thuật.

Trong giới hạn của đề tài, luận văn đi vào khảo sát những tập truyện sau:

1. *Tuyển tập Bùi Hiền*, tập I, (NXB Văn học, Hà Nội, 1987)
2. *Tuyển tập Bùi Hiền*, tập II (NXB Văn học, Hà Nội, 1997)
3. *Ánh mắt*, (NXB Văn học, Hà Nội, 1961)
4. *Nằm vạ*, (NXB Dân Trí, 2012)
5. *Bùi Hiền Tuyển tập*, (NXB Văn học, 2012)

4. Phương pháp nghiên cứu

Để nghiên cứu *Đặc điểm nghệ thuật truyện ngắn Bùi Hiền*, luận văn sử dụng một số phương pháp nghiên cứu như sau:

Phương pháp hệ thống- cấu trúc: Các truyện ngắn Bùi Hiền được xem xét với tư cách một chỉnh thể nghệ thuật. Chúng tôi sẽ khảo sát các yếu tố cụ thể trong tương quan hệ thống để nêu lên những đặc điểm giá trị của chúng. Phương pháp hệ thống- cấu trúc cũng là phương pháp chủ yếu được vận dụng xuyên suốt luận văn.

Phương pháp so sánh: Chúng tôi sẽ so sánh truyện của Bùi Hiên với một số nhà văn khác như Nam Cao, Tô Hoài, Thạch Lam. Từ đó tìm ra những đặc điểm đặc trưng riêng biệt của truyện ngắn Bùi Hiên.

Phương pháp phân tích- tổng hợp: Khảo sát, phân tích, xem xét, lý giải từng vấn đề trong từng truyện ngắn của nhà văn. Sau đó tổng hợp khái quát những nét tiêu biểu đặc điểm nghệ thuật truyện ngắn Bùi Hiên. Đây cũng là một phương pháp được chúng tôi sử dụng xuyên suốt trong luận văn.

5. Bố cục

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận và Mục lục tham khảo, phần Nội dung luận văn gồm có ba chương:

Chương 1: Bùi Hiên- Cây bút nổi bật của văn học Việt Nam hiện đại

Chương 2: Đặc điểm thể giới hình tượng truyện ngắn Bùi Hiên

Chương 3: Nghệ thuật trần thuật truyện ngắn Bùi Hiên

CHƯƠNG 1
BÙI HIỂN- CÂY BÚT NỔI BẬT
CỦA VĂN HỌC VIỆT NAM HIỆN ĐẠI

1.1. CUỘC ĐỜI VÀ SỰ NGHIỆP VĂN CHƯƠNG BÙI HIỂN

1.1.1. Vài nét về cuộc đời Bùi Hiển

- Bùi Hiển sinh ngày 22- 11- 1919, mất ngày 11-3-2008. Quê ông ở làng Phú Nghĩa Hạ, nay là xã Tiến Thủy, huyện Quỳnh Lưu, tỉnh Nghệ An. Nhà văn sinh ra và lớn lên ở một vùng quê nghèo ven biển.

- Sau khi ra trường, nhà văn về dạy tư ở quê rồi ra tỉnh làm công chức. Thời gian rảnh Bùi Hiển tập viết văn, viết báo, dịch truyện... Các tác phẩm của ông chủ yếu kể về phong tục, tập quán, mê tín dị đoan của người dân quê xứ Nghệ.

- Từ giữa năm 1949 đến 1950, Bùi Hiển vào công tác ở vùng địch hậu Bình Trị Thiên. Cuối năm 1950, tác giả được bổ sung vào thường vụ Chi hội Văn nghệ Liên khu IV. Cũng trong giai đoạn này, tại chiến khu Thừa Thiên, nhà văn được kết nạp vào Đảng Cộng sản Đông Dương.

- Trong những năm kháng chiến chống Mỹ, Bùi Hiển có thời gian thực tế tại vùng khu IV cũ. Nhiều năm liền, nhà văn luôn có mặt tại các chiến trường khốc liệt. Những sáng tác của ông trong thời gian này có tính chiến đấu cao và có sức lay động lòng người.

Năm 1957, ông gia nhập Hội nhà văn và giữ cương vị Ủy viên Ban chấp hành Hội Nhà văn Việt Nam liên tục các khóa I (1958-1961), II (1962-1972), III (1973-1982).

Đến những năm 1965- 1968 Bùi Hiển vẫn có mặt ở vùng tuyến lửa để quan sát, ghi chép, tái hiện biểu dương tinh cảm giữa con người với con người trong thời chiến.

- Khi miền Nam được giải phóng, Bùi Hiền vẫn là cây bút xông xáo trên nhiều mặt trận, vùng đất mới như đồng bằng Cửu Long, U Minh, Tây Nguyên và cho ra đời những tác phẩm mang phong thái biểu hiện thanh thoát và hào hứng.

Sau 1975, ông tiếp tục công tác trong Hội nhà văn Việt Nam và giữ chức chủ tịch Hội đồng văn xuôi Hội Nhà văn Việt Nam khóa IV.

- Năm 2001, Bùi Hiền được trao Giải thưởng Nhà nước về Văn học Nghệ thuật cho các tác phẩm *Bạn bè một thuở*, *Tuyển tập Bùi Hiền*, *Ánh mắt*, *Ngơ ngẩn mùa xuân*.

1.1.2. Sự nghiệp văn chương Bùi Hiền

Trong suốt thời gian hoạt động nghệ thuật, Bùi Hiền đã để lại cho nền văn học nước nhà khoảng 16 tập truyện ngắn và nhiều thể loại khác.

- Thời gian trước Cách mạng tháng Tám những sáng tác của nhà văn xoay quanh hai đề tài: đời sống dân chài và đời sống tiểu tư sản trí thức, viên chức nghèo. Giai đoạn đầu sáng tác Bùi Hiền đã có những bài viết trên các tờ báo ở Hà Nội như: *Ngày nay*, *Hà Nội tân văn*, *Tiểu thuyết thứ bảy*, *Trung Bắc Chủ nhật*, *Thanh Nghị*, *Bạn đường*.

Truyện ngắn đầu tiên Bùi Hiền gửi đăng báo *Phong hóa* là truyện *Hương tình* vào năm 1940 nhưng đến 1941 tác giả mới được chú ý bởi truyện ngắn *Nằm vạ* đăng trên báo *Ngày nay* về sau được nhà in *Đời Nay* xuất bản tập truyện đầu tay *Nằm vạ* (1941).

- Thời gian sau cách mạng tháng Tám, nhà văn viết những tác phẩm chủ yếu phản ánh cuộc chiến của dân tộc trên chiến trường cũng như hậu phương. Một số truyện ngắn tiêu biểu như *Đánh trận*

giấc lúa (1951), Gặp gỡ (1953), Trong gió cát (1965), tập truyện Ánh mắt (1951- 1961).

Về sau có thêm một số truyện như: *Những tiếng hát hậu phương (1970), Hoa và thép (1972), Một cuộc đời (1976), Ý nghĩ ban mai (1980), Tâm tưởng (1985), Ngơ ngẩn mùa xuân (1995), Hai mươi lăm truyện ngắn 1940 - 1995 (1996), Tuyển tập Bùi Hiền (tập I, 1987; Tập II, 1997).*

- Ngoài thể loại truyện ngắn Bùi Hiền còn thành công ở nhiều thể loại như bút ký, truyện ký: *Trong gió cát (1965), Đường lớn (1966), Cao Bá Tuyết và đồng đội (1967), Người mẹ trẻ (1967), Những mẫu truyện về một bệnh viện anh hùng (1968), Một cuộc đời (1976), Mai đây những buôn làng đẹp (1978).*

Viết sách: *Bước đầu viết truyện: kinh nghiệm viết mẫu truyện và truyện ngắn (1960), Hướng về đầu văn học (tiểu luận, 1996), Bàn bè một thuở (1999).*

Dịch sách: *Viết truyện ngắn (Antônốp, Liên Xô) (1956), Đội cận vệ Thanh niên (A.Phadép, Liên Xô) (1960), Những người chết còn trẻ mãi (A.Dêgóc, CHDC Đức) (1963), Gylive đến nước Tý Hon (1957), Gylive đến nước khổng lồ (1957), Những người yêu nữ thần biển, nhiều tác giả (1993), Bản di chúc Pháp, Andrei Makine (1998), Những truyện ngắn phương Đông, Marguerite Yourcenar (1996).*

Viết truyện cho thiếu nhi: *Bên đôn địch (1962), Quỳnh xóm cháy (1965), Nhớ về một mùa thị chín (1983).*

1.2. VỊ TRÍ CỦA BÙI HIỀN TRONG LỊCH SỬ VĂN HỌC VIỆT NAM

1.2.1. Nhà văn có quan niệm nghệ thuật riêng biệt, độc đáo

Ngay từ buổi ban đầu sáng tác, Bùi Hiển đã tự tạo dựng cho mình một số quan niệm nghệ thuật riêng độc đáo đó là: “Chất sống” trong văn chương, văn chương phải “thật hơn sự thật”, và văn chương phải có “tính thiện”.

- Nhà văn luôn đề cao “chất sống” trong văn chương. Bùi Hiển cho rằng văn chương phải bắt nguồn từ hơi thở cuộc sống và gắn chặt với hiện thực đời sống. Cái “chất sống” chính là hiện thực đời sống, là tâm hồn con người, là sự thấu hiểu và sẻ chia với những con người bất hạnh. Ngay từ tập truyện ngắn đầu tay *Nằm vạ*, *Bùi Hiển* đã thể hiện rất rõ cái “chất sống” ấy. Sự am hiểu về phong tục, tập quán, sinh hoạt, công việc làm ăn, cuộc sống của những người dân chài đã giúp Bùi Hiển bắt sâu hơn vào cái mạch quần chúng. Hiện thực đời sống khi đưa vào tác phẩm, được gọt dũa qua câu chữ vô tình trở thành “chất sống” nuôi dưỡng tác phẩm. Về sau tập *Ánh mắt* cùng một số câu truyện khác cũng tập thể hiện rõ nét “chất sống” này.

- Suy ngẫm về văn chương, Bùi Hiển cho rằng văn chương phải “thật hơn sự thật”. Nhà văn luôn chú trọng đến vấn đề hiện thực trong sáng tác. Văn học phải bắt rễ sâu vào cuộc sống, nhà văn là người phải hiểu rõ, sức sống cho mỗi tác phẩm chính là khởi nguồn từ hiện thực đời sống. Vì thế truyện ngắn của ông thường đi sâu vào miêu tả những phong tục tập quán, cảnh sinh hoạt, những vất vả mưu sinh, những bản tính cả xấu lẫn đẹp của người dân quê. Đối với nhà văn, hiện thực đời sống phải được “tái tạo”, cách điệu qua lăng kính của nhà văn. Để có được sự cách điệu hóa này đòi hỏi nhà văn phải có sự trải nghiệm tinh tế. Người viết qua việc quan sát cuộc sống, tự cảm nhận, tạo cho mình một thế giới quan hoàn chỉnh để truyền tải cái ý nghĩa của cuộc sống qua từng câu chữ lời văn.

- Bùi Hiền quan niệm văn chương phải có “tính thiện”. Ông luôn mong muốn mỗi tác phẩm văn chương phải khơi dậy những gì tốt đẹp, lòng trắc ẩn bên trong mỗi con người. Nó làm cho con người gần nhau hơn. Xét đến cùng “*tính thiện*” chính là một phương diện của chủ nghĩa nhân đạo trong văn học. Những tác phẩm của Bùi Hiền luôn thể hiện cái “*tính thiện*” qua sự đồng cảm, xót xa trước những số phận và những kiếp người. Đó là những con người khôn khó với nghề đi biển, là cuộc sống tẻ nhạt, nhẩn nhạt, mòn mỏi của viên chức, dân nghèo thành thị...

Bùi Hiền là nhà văn có quan niệm nghệ thuật khá rõ ràng và nhất quán trong suốt cuộc đời sáng tác. Đó là phẩm chất của một nhà văn có trách nhiệm với nghề luôn ý thức về trách nhiệm của người cầm bút trước những trang văn viết về cuộc đời.

1.2.2. Bùi Hiền và sự phát triển của truyện ngắn Việt Nam

- Trên sáu mươi năm hoạt động nghệ thuật, Bùi Hiền thành công với khá nhiều thể loại nhưng truyện ngắn vẫn là thể loại đặc sắc, thành công nhất. Ông là một trong những nhà văn đầu tiên viết về cuộc sống người dân chài ven biển miền Trung. Lần đầu tiên người đọc được biết đến hình ảnh con người vùng biển xứ Nghệ. Từ truyện ngắn của nhà văn, người đọc biết rõ hơn về những phong tục, tập quán, sinh hoạt mang đậm sắc thái địa phương Nghệ Tĩnh. Đây chính là hình ảnh, đề tài khá mới trong những sáng tác truyện ngắn cùng thời.

- Bùi Hiền luôn thể hiện mình là người viết truyện ngắn có nhiều kinh nghiệm, rất thận trọng và có tinh thần trách nhiệm với nghề. Tác giả cũng không lặp lại cách viết của các nhà văn đi trước. Ông luôn tìm tòi những cái mới lạ, khác biệt trong truyện ngắn của

mình. Chính vì thế mà đề tài, cách viết của nhà văn khá phong phú, đa dạng.

Tiểu kết:

Cho đến nay, Bùi Hiền vẫn là một nhà văn viết truyện ngắn có phong cách riêng trong nền văn học Việt Nam hiện đại. Dù phong cách đó đã có những nét ổn định nhưng vẫn luôn mở ra những hướng tìm tòi, trăn trở, khám phá mới. Với những thành công ở thể loại truyện ngắn, Bùi Hiền xứng đáng là một trong những nhà văn tiêu biểu của văn học Việt Nam.

CHƯƠNG 2

ĐẶC ĐIỂM THỂ GIỚI HÌNH TƯỢNG TRUYỆN NGẮN BÙI HIỀN

2.1. ĐẶC ĐIỂM HÌNH TƯỢNG NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN NGẮN BÙI HIỀN

2.1.1. Nghệ thuật xây dựng nhân vật

- Nhân vật là phương tiện để khái quát hiện thực, khái quát cuộc sống. Qua việc xây dựng nhân vật nhà văn gửi gắm, truyền tải một nội dung tư tưởng nào đó.

- Nét riêng trong nghệ thuật xây dựng hình tượng nhân vật của Bùi Hiền là xây dựng nhân vật dựa trên một số nguyên mẫu thật ở đời thường thông qua ngòi bút sáng tạo. Từ nhân vật nguyên mẫu đến hình tượng nhân vật là một bước biến chuyển đầy khéo léo và tinh tế của nhà văn.

2.1.2. Những hình tượng nhân vật tiêu biểu

Bùi Hiền dựng lên hai kiểu hình tượng nhân vật: nhân vật tâm trạng, nhân vật hành động.

- Kiểu nhân vật hành động là kiểu nhân vật được miêu tả chủ yếu dựa trên thái độ và hành động. Trong khi xây dựng nhân vật qua thái độ và hành động Bùi Hiển đã sử dụng nhiều động từ mạnh để diễn tả những hành động dứt khoát, quyết liệt. Trong những sáng tác của mình, tác giả ít tập trung miêu tả ngoại hình nhân vật, có chăng thì chỉ là phác họa vài đặc điểm nổi bật về ngoại hình để lý giải hành động, tính cách đó. Nghệ thuật xây dựng nhân vật thông qua thái độ và hành động được nhà văn sử dụng khá nhiều trong những tác phẩm khác như *Ông Ba Bị dân chài*, *Gặp gỡ*, *Một câu chuyện trong chiến tranh*...

- Nhân vật tâm trạng là kiểu nhân vật được nhà văn tập trung miêu tả diễn biến tâm trạng để làm nổi bật lên một phần tính cách. Khi viết về quê hương, nhà văn không đi sâu vào miêu tả cuộc sống nghèo khó, không hề thi vị hoá cuộc sống, không khắc sâu cái nghèo khó, cơ cực của người dân mà chỉ chú ý đến tâm hồn con người. Bằng sự nhạy bén của người cầm bút, nhà văn tinh ý nhận ra những đăm chiêu, sự lo lắng cũng như sự giằngxé nội tâm trong mỗi người dân nơi đây. Điều này thể hiện rõ từ tuyện ngắn đầu tay *Nằm vạ* cho đến những truyện về sau như *Chị Mẫn*, *Đợi*, *Ngày công đầu tiên của cu Tý*...

- Xây dựng hai kiểu nhân vật này, Bùi Hiển đều lấy nguyên mẫu từ đời sống thực tế nhưng có sự tái tạo để hình thành những hình tượng nhân vật mang nội dung tư tưởng. Mỗi nhân vật trong truyện ngắn đều giúp nhà văn biểu đạt, truyền tải một số bức xúc cũng như cảm nhận, tấm lòng của mình trước nhiều vấn đề trong cuộc sống, trong xã hội.

2.2. KHÔNG GIAN VÀ THỜI GIAN NGHỆ THUẬT TRONG TRUYỆN NGẮN BÙI HIỂN

2.2.1. Đặc điểm không gian nghệ thuật

- Không gian nghệ thuật cho thấy cấu trúc nội tại của tác phẩm văn học, các ngôn ngữ tượng trưng và cả quan niệm về thế giới, chiều sâu cảm thụ của tác giả hay một giai đoạn văn học. Nó cung cấp cơ sở khách quan để khám phá tính độc đáo cũng như nghiên cứu loại hình của các hình tượng nghệ thuật.

- Không gian xuyên suốt trong truyện ngắn Bùi Hiển đều là những không gian hẹp, ít có sự mở rộng. Giai đoạn đầu, nhà văn dựng lên không gian sinh hoạt giới hạn trong một gia đình nông thôn ở làng quê nghèo, không gian nơi công sở, không gian một vùng đô thị nhỏ. Kiểu không gian này ta có thể gặp nhiều trong *Năm vợ*, *Ma đậu*, *Thằng Xin*, *Một người thanh niên*.

Không gian trong những sáng tác về sau có mở rộng, di chuyển nhưng lại là sự bó hẹp từ không gian này qua không gian khác. Kiểu không gian này xuất hiện trong một số truyện ngắn như *Người chồng*, *Cái đồng hồ*, *Hai anh học trò có vợ*.... Dù có mở rộng như không gian ở chiến trường thì nó cũng bị thu hẹp vào trong cá nhân. Không gian đó lại được tái hiện qua tâm tưởng, dòng suy nghĩ của nhân vật, đó là sự mở rộng về chiều sâu hướng vào trong chứ không theo bề ngang và hướng ra ngoài. Những truyện ngắn thể hiện cho kiểu không gian này là: *Nhớ về một mùa thi chín và những tia lạc*, *Kỉ niệm người con đi xa*, *Ý nghĩ ban mai*, *Hạt vàng*, *Dọc đường*...

2.2.2. Đặc điểm thời gian nghệ thuật

- Thời gian nghệ thuật là hình thức nội tại của hình tượng nghệ thuật. Nó thể hiện qua sự miêu tả, trần thuật, sự miêu tả trần thuật này xuất phát từ điểm nhìn nhất định trong thời gian. Và cái được trần thuật bao giờ cũng diễn ra trong thời gian, được biết qua

thời gian trần thuật. Sự kết hợp hai yếu tố thời gian này tạo nên thời gian nghệ thuật.

- Thời gian nghệ thuật trong truyện ngắn Bùi Hiền thường ngắn và không kéo dài, mặt khác còn bị ảnh hưởng bởi phong cách sáng tác của nhà văn trong hai giai đoạn.

Giai đoạn đầu, thời gian phần lớn là thời gian tuyến tính, một chiều, thời gian diễn biến theo hành động. Câu chuyện tuân theo một trật tự nhất định. Hình tượng thời gian nghệ thuật chủ yếu được nhà văn tập trung vào thời khắc ban ngày nếu là tả cuộc sống, sinh hoạt làng quê. Còn nếu tả thiên nhiên thì phần lớn thời gian thiên về ban đêm. Sở dĩ có điều này là vì truyện ngắn của Bùi Hiền thiên về miêu tả cuộc sống của người dân quê Phú Nghĩa Hạ, mà đối với những người dân quê nghèo thì khái niệm về thời gian khá mơ hồ, không rõ ràng, khó xác định. Kiểu thời gian này xuất hiện khá nhiều trong những truyện ngắn giai đoạn đầu như *Chiều sương*, *Một trận bão cuối năm...*

Nét đặc trưng trong những truyện ngắn của nhà văn đó là thời gian hồi tưởng (*Nhớ về một mùa thị chín và những tia lạc, Kỷ niệm người con đi xa...*). Thời gian luôn có sự pha trộn không rạch ròi giữa quá khứ, hiện tại và tương lai. Dựng lên kiểu dòng thời gian hồi tưởng, Bùi Hiền một mặt đi sâu vào khai thác cái yếu tố tâm lý, diễn biến tâm trạng của nhân vật, mặt khác khẳng định cái thời gian hiện tại. Đây cũng là một phong cách truyện ngắn của nhà văn.

Tiểu kết:

Bùi Hiền xây dựng thế giới hình tượng nghệ thuật truyện ngắn một cách tỉ mỉ, chi tiết và vô cùng khéo léo. Thành công lớn nhất của nhà văn khi xây dựng thế giới nhân vật vẫn là kiểu nhân vật

nguyên mẫu có thật ngoài đời. Trong phương diện về không gian và thời gian nghệ thuật, tác giả cũng đã dựng lên những không thời gian hẹp và ngắn, ít có sự mở rộng biến đổi. Tất cả đặc điểm đó đã tạo nên nét riêng đặc trưng trong truyện ngắn Bùi Hiển.

CHƯƠNG 3

NGHỆ THUẬT TRẦN THUẬT TRUYỆN NGẮN BÙI HIỂN

3.1. QUAN ĐIỂM TRẦN THUẬT TRUYỆN NGẮN BÙI HIỂN

3.1.1. Khái niệm trần thuật, điểm nhìn trần thuật

- Nghệ thuật trần thuật là phương diện cơ bản của phương thức tự sự. Nó có tác dụng soi sáng nội dung tư tưởng của tác phẩm và thể hiện sự sáng tạo độc đáo của nhà văn.

Điểm nhìn trần thuật là vị trí, khoảng cách, góc độ chủ thể trần thuật dùng để quan sát đối tượng trần thuật. Điểm nhìn trần thuật góp phần đáng kể vào sự thành công của tác phẩm, qua đó thể hiện sự sáng tạo của nhà văn trên hành trình sáng tác của mình.

- Bùi Hiển là nhà văn sử dụng nhiều điểm nhìn trần thuật trong tác phẩm. Không chỉ kể chuyện từ ngôi thứ nhất và ngôi thứ ba, nhiều khi nhà văn còn vận dụng, kết hợp khéo léo cả hai ngôi kể chuyện trong cùng một truyện ngắn.

3.1.2. Điểm nhìn trần thuật trong truyện ngắn Bùi Hiển

- Khảo sát truyện ngắn Bùi Hiển chúng tôi thấy phần lớn nhà văn sử dụng ngôn ngữ trần thuật cơ bản là kiểu trần thuật theo ngôi thứ nhất và kiểu trần thuật theo ngôi thứ ba.

- Đối với điểm nhìn trần thuật theo ngôi thứ nhất, tức là kiểu trần thuật chủ quan của bản thân người viết, tác giả mượn nhân vật xưng “tôi” để bày tỏ cảm xúc và quan điểm trước những vấn đề, con người trong cuộc sống. Chính vì thế mà ngôn ngữ trần thuật được thể

hiện qua nhân vật. Bùi Hiền sử dụng lời nói, ngôn ngữ trực tiếp của nhân vật để khắc họa nên tính cách của từng nhân vật. Xen trong cuộc đối thoại của các nhân vật là những cảm nhận hoặc lời giải thích của người kể chuyện

Bên cạnh việc sử dụng lời nói trực tiếp, nhà văn còn để cho nhân vật của mình đối thoại. Điểm nhìn trần thuật theo kiểu chủ quan này không chỉ thể hiện qua hình thức đối thoại của các nhân vật mà còn thể hiện qua việc độc thoại trong chính bản thân của nhân vật. Ngôn ngữ này còn thể hiện cảm nhận của người kể đối với nhân vật.

Thông thường những truyện ngắn của Bùi Hiền kể theo phương thức chủ quan thì nhân vật là người kể chuyện đồng thời cũng là vai chính trong truyện. Điều này, ta thấy rõ ở truyện *Cái mũ*, *Chuyến xe thời gian*, *Sai phạm cuối đời*, *Kỷ niệm về người con đi xa...*

- Không chỉ có điểm nhìn chủ trần thuật chủ quan mà Bùi Hiền vận dụng cả điểm nhìn trần thuật khách quan. Nhà văn dùng lời kể gián tiếp để tái hiện lại câu chuyện, sự việc. Bùi Hiền để cho bản thân nhân vật và người kể chuyện tự thể hiện nên ngôn ngữ này mang tính khách quan của bản thân nhân vật nhiều hơn.

Lời kể trần thuật tuy ở vị trí khách quan nhưng khoảng cách giữa tác giả và nhân vật không nhiều. Đôi khi ta thấy nhà văn như hoà mình vào nhân vật. Chủ thể trần thuật đi vào ý thức nhân vật làm khoảng cách giữa tác giả và người kể rút ngắn dần. Nó thể hiện sự đồng cảm của tác giả đối với nhân vật. Lời văn lúc này là của tác giả nhưng đã chứa đựng ý thức nhân vật và ngược lại.

3.2. ĐẶC ĐIỂM CỐT TRUYỆN, KẾT CẤU TRUYỆN NGẮN BÙI HIỀN

3.2.1. Cốt truyện giản dị, ít biến cố

- Cốt truyện là một hệ thống cụ thể những sự kiện, biến cố, hành động trong tác phẩm tự sự và tác phẩm kịch thể hiện mối quan hệ qua lại giữa các tính cách trong một hoàn cảnh xã hội nhất định nhằm thể hiện chủ đề tư tưởng của tác phẩm. Cốt truyện thể hiện cách hiểu, cách nhìn của nhà văn về cuộc sống con người, cũng như khả năng xâu chuỗi các sự kiện ngẫu nhiên thành những hiện tượng có tính qui luật.

- Cốt truyện truyện ngắn Bùi Hiển giản dị, ít biến cố. Hầu như cốt truyện ấy không có gì phức tạp được viết ra theo một sự quan sát chân thực và tự nhiên. Đó là cái nhìn hiện thực của những ngôi làng mà Bùi Hiển đã từng sống và chứng kiến. Giai đoạn sau Cách mạng tháng Tám, Bùi Hiển chú ý nhiều hơn trong vấn đề viết truyện ngắn nhưng cốt truyện vẫn khá đơn giản. Truyện ngắn sau này chỉ là những chuỗi kỷ niệm vui, buồn, xa, gần đan xen lẫn lộn trong lòng nhân vật. Dòng hồi ức miên man đưa người đọc thâm nhập vào các ngõ ngách tâm hồn nhân vật.

Truyện ngắn Bùi Hiển thành công, hấp dẫn người đọc là nhờ sức tỏa ra từ bên trong mỗi câu chuyện và tình cảm chân thành của nhà văn khi viết nên tác phẩm. Nhà văn ít chú trọng đến vấn đề xây dựng cốt truyện. Ông xây dựng cốt truyện bằng cách “thu lượm những “mảnh” của diễn biến đời sống, những “mảnh” của một tính cách, một số phận con người. Chính vì thế mà cốt truyện trong truyện ngắn Bùi Hiển mang tính chất đời thường, giản dị, mở đầu và kết thúc nhanh, ít xung đột. Có thể kể ra hàng loạt truyện ngắn khác cũng có cốt truyện đơn giản như thế như: *Chuyện ông Ba Bị dân chài, Thằng Xin, Chiều sương, Một trận bão cuối năm, Người chồng, Làm cha ...*

3.2.2. Kết cấu truyện đơn giản, đơn tuyến

- Kết cấu là một trong những nhân tố quan trọng tạo nên giá trị nghệ thuật cho tác phẩm. Nhà văn phải có cách tổ chức tác phẩm sao cho nổi bật được các vấn đề chính yếu, cơ bản gây được sự chú ý đặc biệt nơi người đọc. Chính ở việc xây dựng kết cấu tác phẩm mà chúng ta mới có thể phân biệt được phong cách riêng của mỗi nhà văn.

- Kết cấu trong truyện ngắn Bùi Hiền đơn giản, đơn tuyến. Các chuỗi sự kiện được kể theo một mạch không có sự xáo trộn, không có sự xuất hiện nhiều nhân vật đan xen nhau. Bên cạnh đó, Bùi Hiền viết truyện thường không tuân theo trình tự thời gian mà theo mạch tâm tình của nhân vật. Một số truyện ngắn của Bùi Hiền có kết cấu không tuân theo trình tự thời gian như: *Năm vạ, Ma đậu, Chuyện ông Ba Bị dân chài, Kỷ niệm về người con đi xa, Ngơ ngẩn mùa xuân, Ý nghĩ ban mai ...*

Truyện ngắn Bùi Hiền có kiểu kết cấu khá đơn giản, mở đầu truyện tự nhiên, đi thẳng vào vấn đề không gò bó, gượng ép, nhiều truyện phần kết thúc nhà văn xây dựng theo kiểu mờ. Từ đó người đọc tự tìm một cái kết cho riêng mình sao cho hợp và thỏa đáng nhất. Tiêu biểu đó là: *Chuyện ông Ba Bị dân chài, Những nỗi lòng, Làm cha, Chị Mẫn, Một trận bão cuối năm, Ngày công đầu tiên của cu Tý, Người từng điều khiển được chiêm bao, Gặp gỡ...*

Với kiểu kết cấu đơn giản, đơn tuyến xen vào đó là cách mở đầu và kết thúc mở khiến truyện ngắn Bùi Hiền có sự mới lạ trong lòng người đọc. Đó cũng là cả một quá trình phấn đấu không ngừng học hỏi của nhà văn.

3.3. NGÔN NGỮ, GIỌNG ĐIỆU NGHỆ THUẬT TRUYỆN NGẮN BÙI HIỄN

3.3.1. Đặc điểm ngôn ngữ nghệ thuật

- M. Gocki có nói: "Ngôn ngữ là yếu tố thứ nhất của văn học". Bất kỳ một tác phẩm văn học nào cũng đều phản ánh cuộc sống, con người thông qua hình thức ngôn ngữ. Ngôn ngữ trong văn học truyền tải được nội dung tư tưởng của tác giả, phản ánh đúng hiện thực đời sống. Chính vì thế mà nó không được xa rời ngôn ngữ đời sống. Trong truyện ngắn Bùi Hiền nổi bật kiểu ngôn ngữ mang đậm sắc thái địa phương.

- Dấu ấn thổ ngữ đậm nét trong từng truyện ngắn của Bùi Hiền. Thành công của nhà văn chính là sử dụng ngôn ngữ đời thường mang nhiều thổ âm vùng miền để tạo thành một ngôn ngữ nghệ thuật có sức cuốn hút. Rất nhiều thổ ngữ của người dân vùng miền Nghệ Tĩnh, Bình Trị Thiên được đưa vào truyện ngắn rất tự nhiên. Trong rất nhiều truyện ngắn, nhà văn sử dụng rất nhiều từ địa phương như: *chi, mô, tê, răng rứa, o, á, con nít, cái nó ta, cà ru...* Tất cả các từ ngữ đó xuất hiện với mật độ dày đặc trong từng truyện ngắn. Ngôn ngữ địa phương này xuất hiện ngay cả giai đoạn trước và sau Cách mạng tháng Tám.

Ngôn ngữ trong truyện ngắn Bùi Hiền vừa giữ được vẻ đẹp của ngôn ngữ tiếng Việt phổ thông vừa mang dấu ấn rất riêng của lối nói Nghệ Tĩnh, Thừa Thiên. Nó thể hiện được tính giản dị trong từng câu chữ của nhà văn. Đó cũng chính là một nét riêng trong phong cách sáng tác của ông, không trau chuốt khoa trương mà mộc mạc, chân thành dễ hiểu.

3.3.2. Đặc điểm giọng điệu nghệ thuật

- Giọng điệu là một phương tiện cơ bản cấu thành hình thức nghệ thuật của văn học. Giọng điệu là một yếu tố cơ bản của phong cách nghệ thuật. Giọng điệu gắn với cảm hứng chủ đạo, giọng điệu góp phần tăng giảm hiệu suất cảm xúc của tác phẩm văn chương.

- Có khá nhiều giọng điệu trong phong cách viết của nhà văn, nhưng luận văn chỉ tìm hiểu hai giọng điệu cơ bản: Giọng điệu trữ tình, đắm thắm và giọng văn hài hước, dí dỏm.

Giọng điệu trữ tình đắm thắm được thể hiện qua những đoạn văn miêu tả vẻ đẹp thiên nhiên của làng quê Nghệ Tĩnh. Nó được tạo nên bằng một tầng lớp ngôn từ khá mượt mà trau chuốt, nhẹ nhàng nên thơ. Mở đầu truyện ngắn *Chiều sương*, Bùi Hiển miêu tả không gian tĩnh lặng xen lẫn tâm trạng phảng phất chút buồn man mác của nhân vật. Đọc truyện ngắn Bùi Hiển, ta có thể thấy nhiều đoạn văn ông thiên về tả vẻ đẹp của làng quê Nghệ Tĩnh như *Nhớ về một mùa thị chín và những tia lác*, *Chiều sương*... Không chỉ miêu tả vẻ đẹp phong cảnh quê hương, Bùi Hiển còn đi vào miêu tả vẻ đẹp trong tâm hồn con người. Xen kẽ trong cuộc chiến ác liệt, xen kẽ trong dòng hồi ức về người con, xen kẽ trong cuộc gặp mặt của hai cha con trên đường đi đánh giặc, Bùi Hiển lồng vào đó những đoạn văn tả cảnh, tả cảm xúc của nhân vật

Bên cạnh giọng điệu trữ tình, sâu lắng còn có giọng hài hước, dí dỏm. Giọng hài hước dí dỏm này đôi khi là để phê phán một số thói hư tật xấu của người dân quê, đôi khi là sự châm biếm, mỉa mai. Nhưng tất cả rất nhẹ nhàng, dừng lại ở tiếng cười vui hóm hỉnh. Đó là câu chuyện giận chồng của chị Đò trong *Năm vạ*, câu chuyện chê chồng của chị Đò Câu trong *Ma đậu*, sự hờn dỗi ghen tuông, hiểu nhầm trong *Người vợ*... Khác với tiếng cười đả kích, phê phán như trong văn của Vũ Trọng Phụng, Nguyễn Công Hoan, Tô Hoài, tiếng cười trong truyện của Bùi Hiển chủ yếu là mua vui, rất nhẹ nhàng. Đôi khi tiếng cười này mang chút ngượng ngùng xấu hổ vì không phải đối tượng bị châm biếm mà chính chủ thể bị châm biếm.

Mục đích tiếng cười của Bùi Hiền là nhằm thức tỉnh cái lương tri, thiên lương sẵn có ở trong mỗi con người, để con người sống tốt hơn, gần nhau hơn.

Tiểu kết:

Truyện ngắn Bùi Hiền trước và sau Cách mạng tháng Tám đã có đóng những đóng góp đáng kể trên nhiều phương diện đặc biệt là về mặt nghệ thuật. Nghệ thuật trần thuật truyện ngắn Bùi Hiền có những nét riêng biệt khó lẫn. Nhà văn đã tạo dấu ấn riêng trong phong cách sáng tác truyện ngắn của mình. Cùng với những nhà văn khác, Bùi Hiền đã góp phần làm phong phú, đa dạng thêm trong kho tàng văn học nước nhà.

KẾT LUẬN

Nghiên cứu truyện ngắn Bùi Hiển, chúng tôi đã nhận ra nhiều nét mới mẻ và những thành công của nhà văn trên phương diện nghệ thuật. Đó là thành công trong việc xây hình tượng nghệ thuật cũng như là nghệ thuật trần thuật.

Khi xây dựng hình tượng nghệ thuật, Bùi Hiển đã rất thành công trong việc xây dựng hình tượng nhân vật cũng như không- thời gian nghệ thuật. Nhà văn đi vào khai thác hai nhân vật chủ yếu trong tác phẩm của mình đó là nhân vật hành động và nhân vật tâm trạng. Thông qua việc xây dựng hình tượng nhân vật một cách tinh tế, khéo léo, bản tính, tính cách, tâm trạng nhân vật hiện lên rất chân thật, sinh động. Không gian nghệ thuật trong truyện ngắn thường giới hạn trong không gian sinh hoạt ở trong một làng quê, gia đình... thường là không gian hẹp và ít có sự mở rộng. Mục đích của việc xây dựng không gian hẹp này chủ yếu là để làm nổi bật nên tính cách cũng như cuộc sống của từng nhân vật. Đó cũng là một nét rất riêng trong sáng tác của nhà văn. Còn thời gian nghệ thuật trong truyện ngắn Bùi Hiển thường ngắn và không kéo dài, mặt khác còn bị ảnh hưởng bởi phong cách sáng tác của nhà văn trong hai giai đoạn. Thời gian giai đoạn đầu là thời gian tuyến tính, một chiều, về sau là thời gian đan xen nhiều chiều.

Một trong những yếu tố tạo nên nét riêng của truyện ngắn Bùi Hiển đó là nghệ thuật trần thuật. Tác giả là nhà văn sử dụng nhiều điểm nhìn trần thuật trong tác phẩm. Không chỉ kể chuyện từ ngôi thứ nhất và ngôi thứ ba, nhiều khi nhà văn còn vận dụng, kết hợp khéo léo cả hai ngôi kể chuyện trong cùng một truyện ngắn. Chính điều này đã tạo nên một trong những đặc điểm riêng trong sáng tác truyện ngắn của nhà văn.

Tạo nên phong cách truyện ngắn của Bùi Hiền còn là cốt truyện. Cốt truyện trong truyện ngắn Bùi Hiền mang tính chất đời thường. Kiểu cốt truyện ngắn, nhẹ đơn giản, mở và kết nhanh, ít xung. Truyện ngắn Bùi Hiền có lối kết cấu sáng tạo, đa dạng từ cách mở đầu đến cách kết thúc, truyện ngắn Bùi Hiền vì thế càng khiến người đọc thích thú vào tạo ra sự mới lạ trong tác phẩm của mình.

Ngoài ra, nhà văn sử dụng chủ yếu lời ăn tiếng nói trong đời sống sinh hoạt hàng ngày cũng như khẩu ngữ trong giao tiếp của người dân vùng miền Nghệ Tĩnh, Bình Trị Thiên. Nét riêng này đã tạo nên sự khác biệt mới lạ nhưng lại vô cùng cuốn hút bạn đọc. Không những thế, tác giả còn khéo léo linh hoạt thể hiện ngôn ngữ trần thuật qua lời văn nghệ thuật. Mỗi lời văn là cả một khối ngôn ngữ đồ sộ. Nó làm cho truyện ngắn của Bùi Hiền vì thế mà đa dạng, biến hóa hơn

Giọng điệu chủ đạo trong mỗi truyện ngắn vẫn là chất giọng trữ tình dằm thắm và giọng hài hước dí dỏm. Chất trữ tình thể hiện rõ trong việc tả cảnh và tả vẻ đẹp trong cảm xúc trong tâm hồn từng nhân vật, con người vùng quê. Còn giọng điệu hài hước, dí dỏm được nhà văn dùng để phê phán một số thói hư tật xấu của người dân quê, đôi khi là sự châm biếm, mỉa mai. Nhưng tất cả đều nhẹ nhàng, dùng lại ở tiếng cười vui hóm hỉnh. Đọc lên rồi cười đó chứ không hề có ý phê phán sâu cay hay đã kích mạnh mẽ. Bởi xét đến cùng thì mục đích tiếng cười của Bùi Hiền là nhằm thức tỉnh cái lương tri, thiên lương sẵn có ở trong mỗi con người, để con người sống tốt hơn, gần nhau hơn.

Sự thành công về phương diện nội dung đặc biệt là về phương diện nghệ thuật đã tạo điểm riêng trong từng sáng tác của Bùi Hiền. Truyện ngắn của nhà văn luôn ẩn chứa bên trong một sự

nhẹ nhàng, thanh thoát, giản dị, mộc mạc như chính tâm hồn trong sáng của chính tác giả. Nó khơi dậy trong lòng người đọc những tình cảm đẹp về quê hương, cuộc sống, con người. Với tất cả những gì đã thể hiện và để lại, Bùi Hiển rất xứng đáng là một trong những nhà văn viết truyện ngắn nổi bật của nền văn học Việt Nam hiện đại.